

HOGYAN BESZÉLÜNK A BABÁKHOZ?

A dajkanyelv temporális és zöngeminőségbeli tulajdonságai

KOHÁRI ANNA

Nyelvtudományi Kutatóközpont

Osztatlan alkalmazott nyelvészet szak

(2005-től 2009-ig)

A projekt háttere és kérdései

A csecsemőkhöz szóló (ID) beszéd, azaz a dajkanyelv jellemző tulajdonságai

- alacsonyabb a beszéd tempója a dajkanyelvben, mint a felnőttekhez szóló (AD) beszédben, de hogyan?
- ? tagolás eltúlzott nyújtásokkal, frázisvégi nyújtással
- ? gyakoribb és hosszabb szünetek
- ? leheletesebb zöngeminőségről szórványos adat

A dajkanyelv kommunikációban betöltött szerepe

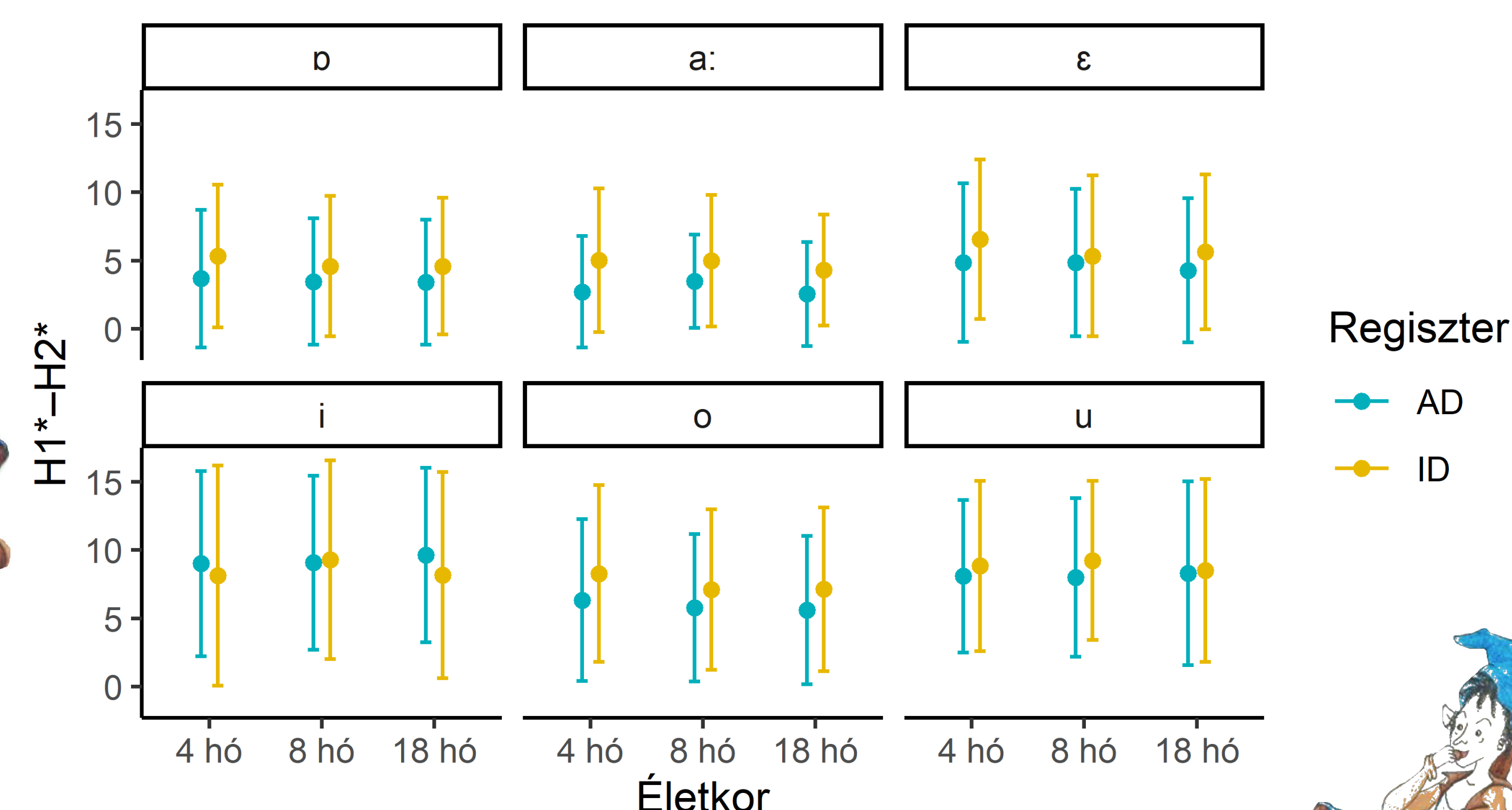
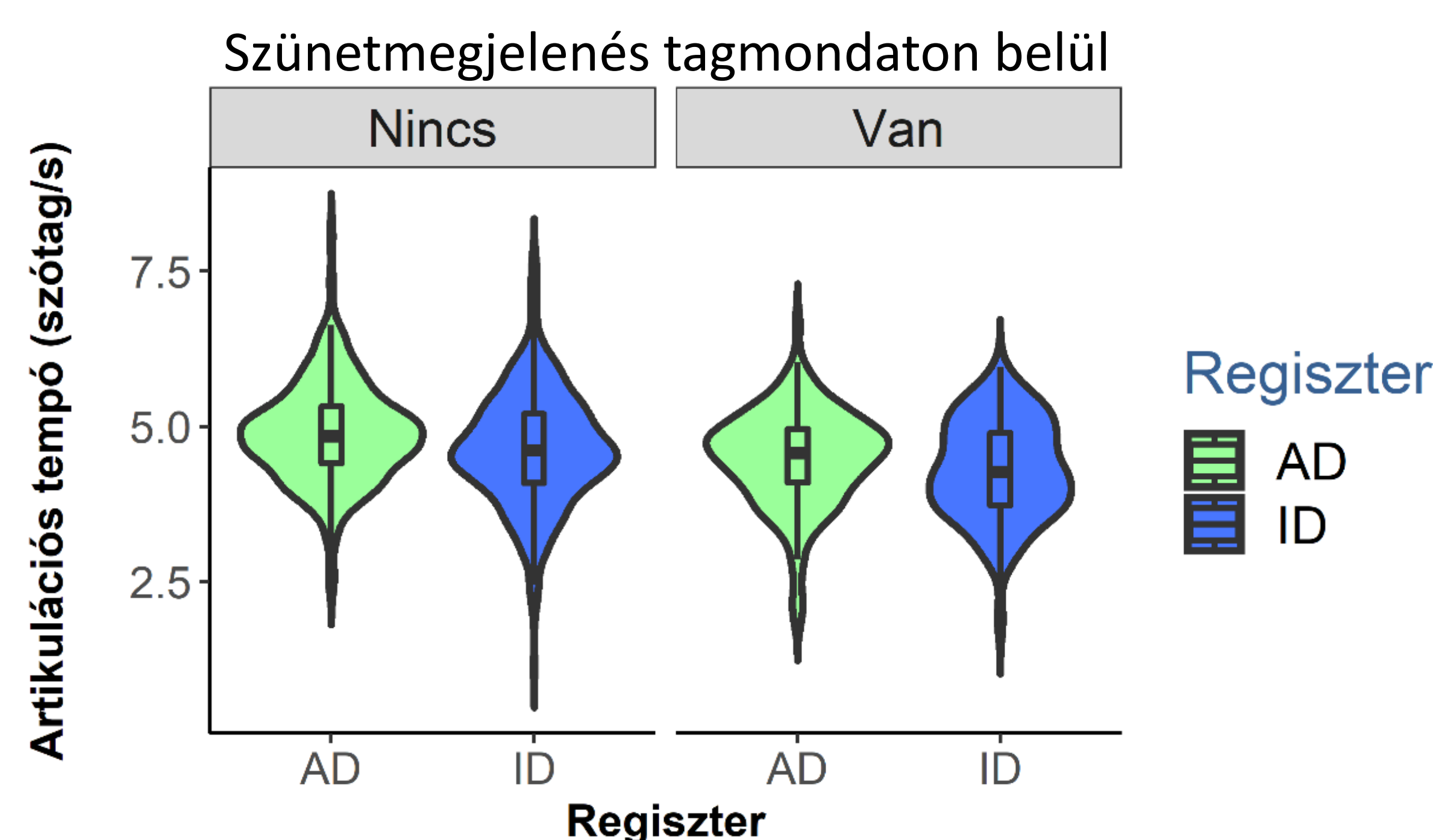
- a figyelem felkeltése és fenntartása
- az érzelmkifejezés, a baba-mama kapcsolat erősítése
- a nyelvi egységek határainak jelzése, a beszédfeldolgozás és a nyelvfejlődés elősegítése

Kutatási kérdések

- Milyen akusztikai jellemzői vannak a dajkanyelvnek, és ezek hogyan változnak a baba korával?
- A dajkanyelv akusztikai sajátosságaiból mennyiben következtethetünk a kommunikációban betöltött szerepére?

Eredmények

- **lassabb tempó** a dajkanyelvben
  - funkciószavak is megnyúlnak
  - nincsenek eltúlzott frázisvégi nyújtások dajkanyelvben
  - gyakoribbak a szünetek tagmondathatáron
  - a két regiszter beszédritmusbeli eltérései visszavezethetők a tempókülönbségekre
- **leheletesebb zönge** a dajkanyelvben, mint a felnőttekhez szóló beszédben

Anyag és módszertan

- 20 magyar elsőgyermekes anya hangfelvételei
- történetmesélés egy manókról szóló képeskönyv alapján
- 17 **kötelezően felolvasandó mondat** (3-19 szótag)
- kétféle szituáció:
  - **felnőttekhez szóló beszéd (AD)**
  - saját gyerekéhez szóló beszéd, **dajkanyelv (ID)**
- longitudinális vizsgálat (a baba 0, 4, 8, 18 hónapos korában)
- a mondatok, szavak, szótagok, hangzók kézi és automatikus címkézése, feldolgozása (Praat 5.1)
- statisztikai elemzések (R 3.4.3)
- kevert modellek – függő változók: temporális (artikulációs tempó, szünetidőtartam stb.), zöngeminőségbeli jellemzők, független hatás: regiszter, baba kora; random hatás: mondatok/magánhangzók, beszélők

A dajkanyelv vizsgált tulajdonságai

- **temporális tulajdonságok** (artikulációs tempó, beszédtempó, frázisvégi nyúlás mértéke, szünetek időtartama, gyakorisága, tagmondathatárhoz való viszonya)
- **beszédritmusbeli tulajdonságok** (felszíni akusztikai szerkezet időbeli dimenziója, magánhangzók-mássalhangzók időtartamának egyensúlya, PVI stb.)
- **zöngeminőségbeli tulajdonságok:** kepsztrális csúcs kiemelkedés (CPP), harmonikus-zaj arány/viszony (HNRs), az első harmonikus amplitúdójával a második harmonikus amplitúdójához viszonyítva, korrigálva a magánhangzó formánsaira (H1*-H2*)

Következtetések, tervek

- a dajkanyelv lassabb, a funkciószavak is kimutathatóan nyúlnak, továbbá nincs eltúlzott frázisvégi nyúlás, sem eltérő beszédritmus
- nincs nyoma beszédrészek szándékos kiemelésének, csak általánosan lassabb beszédnek, de a szünetek gyakoribbak tagmondathatáron a dajkanyelvben
- a baba életkora kevésbé van hatással a dajkanyelv tulajdonságaira az első 1,5 évben, inkább a sajátosságok mértéke tér el
- leheletesebb zönge – érzelmkifejezés vagy beszédalkalmazkodás, mindkettő?
- **terv:** a dajkanyelv akusztikai tulajdonságainak összehasonlítása pl. a gyermek szókincsével, EGG adataival, az anya érzelmi állapotával stb.

Köszönetnyilvánítás

A vizsgálat A korai nyelvfejlődés neuro-kognitív előjelzői című projekt (NFKIH-K-115385) és A dajkanyelv longitudinális vizsgálata multimodális módszerekkel című projekt (NFKIH-PD-134775) támogatásával készült. Köszönet illeti a fonetikai kutatótársakat (Deme Andrea, Garai Luca, Mády Katalin, Uwe D. Reichel, Szalontai Ádám) és a dajkanyelvi projekt valamennyi résztvevőjét!

Elérhetőség

Név: Kohári Anna

ímélcím: kohari.anna@nytud.hu

A fonetikai kutatócsoport dajkanyelvről megjelent írásai

Deme, A., Kohári, A., D. Reichel, U., Szalontai, Á., & Mády, K. (2019). Vowel length contrast in infant directed speech. In *Book of abstracts / Knjiga Sazetaka*. 33–34.

Deme A., Kohári A., Reichel, U. D., Szalontai Á., & Mády K. (2019). A magánhangzós hosszúsági fonológiai kontraszt a dajkanyelvben a csecsemő életkorának függvényében. *Beszédkutató* 27(1), 221–242.

Kohári A. (2018). A dajkanyelv hangzásvilága. *Édes Anyanyelvünk* 40(5), 16.

Kohári A., Deme A., Reichel, U. D., Szalontai Á., & Mády K. (2019). A dajkanyelv temporális jellemzői 4 és 8 hónapos csecsemőkhöz szóló beszédben. *Beszédkutató* 27, 243–258.

Kohári A., Mády, K., Deme, A., Reichel, U., & Szalontai, Á. (2019). Utterance-final lengthening in infant-directed speech. In *3rd Phonetics and Phonology in Europe PaPE*. 196–197.

Kohári A. (2021). Hogyan beszélünk a gyerekekhez? In *Tanulmányok a beszédtudomány alkalmazásainak köréből*. 175–199.

Kohári, A., Reichel, U. D., Markó, A., & Mády, K. (2020). Breathiness in speech directed to 4-month-old infants. In *12th International Seminar on Speech Production*.

Kohári A., Deme A., Reichel, U. D., Szalontai Á., & Mády K. (2020). A beszédritmus időbeli dimenziójának jellegzetességei a dajkanyelvben. In *Nyelvfejlődés csecsemőkortól kamaszkorig*. 195–208.

Mády, K., Reichel, U. D., Szalontai, A., Kohári, A., & Deme, A. (2018). Prosodic characteristics of infant-directed speech as a function of maternal parity. In *9th International Conference on Speech Prosody 2018*. 294–298.

Mády, K., Reichel, U. D., Kohári, A., Deme, A., & Szalontai, Á. (2020). Primary functions in infant-directed speech and their longitudinal development. In *Speech Research Conference*. Hungarian Research Institute for Linguistics. Budapest, 14–15th December 2020 = Beszédkutatás konferencia. Nyelvtudományi Intézet. Budapest, 2020. december 14–15. 61–63.

Mády, K., Reichel, U. D., Kohári, A., & Szalontai, Á. (2021). The role of accommodation in expressing emotions to newborn babies. In *1st International Conference on Tone and Intonation*. 124–125.

Szalontai, Á., Mády, K., Deme, A., & Kohári, A. (2018). Prosodic boundaries in Hungarian infant-directed speech. In *Proceedings Experimental and Theoretical Advances in Prosody (ETAP)* 4.